

Minder bekende of verdwenen locaties in Gent

VIER ONDERSTATIONS ELEKTRICITEIT:

Bomastraat, hoek Jan van Stopenberghestraat-Schuurkensstraat, Kattenberg en Gebroeders De Smetstraat - Kwakkelstraat

Daniël Van Ryssel

In 1903 richtten twee privémaatschappijen, de AEG en de Union Electrique in Gent in de Bomastraat een elektrische centrale op die zou uitgebaat worden 'in regie' met de Stad Gent. Daaraan dienden onderstations te worden verbonden die de elektriciteit verder moesten transporteren en omvormen voor industrieel en huishoudelijk gebruik. Het eerste onderstation werd in 1911 op de Kattenberg opgericht. Wegens de sterke vraag naar elektriciteit moesten in de jaren 1930 nog tientallen nieuwe stations worden opgericht.

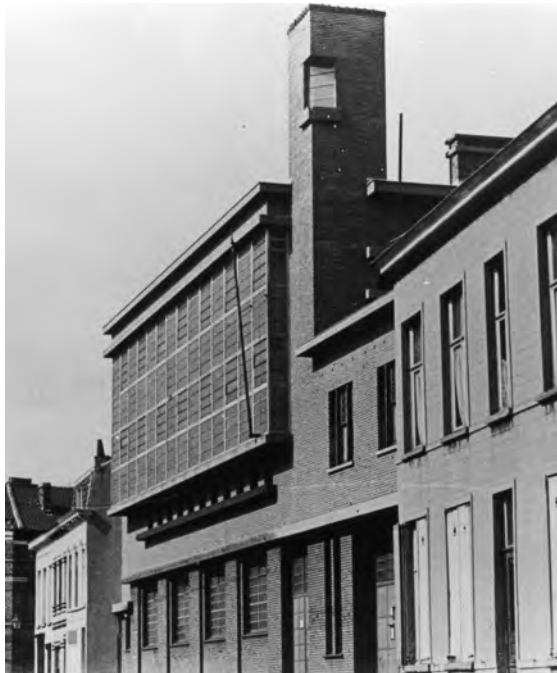
In de jaren 1930 werd Jan De Bondt (Gent 1888-1969) als vooruitstrevend architect gevraagd onderstations en burelencomplexen voor de Gentse elektriciteitsmaatschappij te ontwerpen. Hij kwam tot een persoonlijke vermenging van verschillende invloeden uit de periode van het interbellum.

De Bondt was leerling aan de Gentse Academie en liep stage bij architect Oscar Van de Voorde. In 1921 was hij laureaat van de Prijs van Rome voor architectuur en kon hij op studiereis in het buitenland trekken. Na wereldoorlog I werkte hij mee aan de wederopbouw van de Westhoek. Zijn eerste opdracht als zelfstandig architect was de zaal Tijn Uilenspiegel in de Korte Kruisstraat te Gent. In de periode 1925-1930 werkte hij o.a. voor de Handelsbank, de familie Verbreyt te Sint-Niklaas en later voor de Gentse Elektriciteitsmaatschappij. Hij was ook betrokken bij de wereldtentoonstellingen van Brussel in 1935 en van Parijs in 1937. Vanaf 1925 gaf Jan De Bondt les aan de Gentse Academie, waarvan hij in 1939 directeur werd. Dat hij tijdens W.O. II in die functie werkzaam bleef, werd hem na de oorlog erg kwalijk genomen. Enkele jaren voor zijn dood heeft hij alle originele plannen en tekeningen verbrand.

Elektriciteit fascineerde reeds vanaf haar uitvinding en werd symbool van moderne techniek. De elektriciteitsfirma's leefden in dezelfde geest en wilden dat beeld ook openbaar maken. Zij waren een van de eerste bedrijven die de architectuur van hun bedrijven niet enkel functioneel, maar als een belangrijk

Afb. 1. Bomastraat (foto 2015)

Afb. 2. Kattenberg (fotoverzameling DSMG, jaartal onbekend, Begijnhof, Sint-Amansberg)

propagandamiddel opvatten. Men deed dan ook beroep op een vooruitstrevend architect als Jan De Bondt om dat te realiseren..

Het onderstation aan de Bomastraat 33 maakte deel uit van een groter geheel dat in 1930- 1935 opgericht werd en dat bestond uit kantoren, technische ruimten en woningen voor de bestuurders. De woningen werden in 1992 gesloopt, de andere ruimten werden verbouwd of veranderden van functie. Alleen het onderstation bleef vrij gaaf bewaard. Het heeft een L-vormige plattegrond, twee bouwlagen en een plat dak.

Het naar ontwerp van De Bondt gebouwde station op de Kattenberg dateert van 1931 en was tot 1972 geflankeerd door woningen. De begane grond fungeerde als onderbouw, de verdieping had een uitspringende gordijngevel. De hoektoren werd oorspronkelijk bekroond met een achthoekige glazen lichtbakken. De vloer van de verdieping heeft glazen tegels zodat de transparantie van het interieur verhoogd wordt.

Het onderstation op de hoek van de Jan Van Stopenberghestraat 5 en de Schuurkensstraat werd ontworpen in 1932. Het gebouw bestond uit het eigenlijke onderstation, een betaaldienst, kantoren en een woning voor de meestergast. Op de grote beglaasde eerste verdieping rust een achteruitspringende tweede verdieping met doorlopend balkon. Tijdens de werken werd een derde verdieping toegevoegd, een herhaling van de eerste verdieping met glaswand. Glastegels in de vloer. De over de hele hoogte afgeronde hoek bevat het toegangsportaal.

Het onderstation in de Kwakkelstraat (nr. 41) is enkel vanaf de Gebroeders De Smetstraat goed te zien. Het gebouw werd in 1934 opgericht op de plaats van het voormalig kerkhof aan de Brugse Poort. Het forse gesloten blok is opgebouwd uit donkere baksteen. Het bestaat uit verschillende verspringende vleugels. Aan één zijde verheft zich een hoogbouw met aan de achterzijde een lager kubusvormig blok met beglaasd gevelfront. Het sinds enkele jaren zwaar gehavende geheel wacht op restauratie en herbestemming.

In 2005 werden de vier gebouwen samen met een elektriciteitskabine aan de Meulesteedsesteenweg, vermoedelijk eveneens naar ontwerp van De Bondt, omwille van hun historische en industrieel-archeologische waarde beschermd.

Literatuur

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Stad Gent. Delen 4n, 1979.

Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. *Jaarverslag van de provincie Oost-Vlaanderen 2005*, p. 216..

Afb. 3. Hoek Jan van Stopenberghe – Schuurkensstraat (foto 2015)

Afb. 4. Kwakkelstraat, zijde naar de Gebroeders De Smetstraat, laagbouw gedeelte (foto 2015).